

ALLES IS TAAL

Om soft signals te kunnen opmerken en te kunnen duiden is allereerst vereist dat je daar ontvankelijk voor bent. En dan heb je soms al je zintuigen nodig. Ik licht dit toe met enkele voorbeelden uit de wereld van kinderen met een ernstig meervoudige beperking. Zij hebben een fabuleuze wijze waarop zij ons iets duidelijk proberen te maken. Vaak kunnen zijn niet of niet goed praten. Zij zetten dus noodgedwongen al hun mogelijkheden in.

Wat voel je?

Mensen met een ernstig meervoudige beperking zijn spiegels. Zij voelen feilloos aan hoe jij je voelt. En daar reageren zij op. Ben je zelf gehaast of in gedachten, of juist blij en ontspannen? Zij reflecteren jouw stemming en emoties. Dus, reageert iemand onrustig op jou, bijvoorbeeld door te schreeuwen of iets kapot te maken? Kijk eens in de spiegel. Reageert iemand met een kreet van plezier? Geniet.

Wat voelt een kind met een ernstige verstandelijke beperking? En hoe uit hij of zij zich?

Een meisje op school slaat zichzelf hard op haar kin. Als ik geschrokken mijn hand op haar kin leg om te voorkomen dat ze zich nog eens pijn doet, zegt de juf: 'Oh, dat doet ze altijd, dat hoort bij haar'. Ik vertel het haar moeder, die direct naar de huisarts gaat, die weer een blaasontsteking vaststelt! Enige tijd later is het de menstruatie. En nog weer later blijkt dat ze ook de ziekte van Pfeiffer moet hebben gehad.

Het bonken en slaan doet het meisje om de pijn die ze voelt, niet te voelen. Het hoort niet bij haar, ze doet het als ze zich niet lekker voelt. Het is een duidelijk signaal. Haar manier van vertellen: 'Ik voel me niet lekker'.

We zien en horen het signaal wel, maar we weten het niet te duiden.

Wat zie je?

Een gedragskundige kwam eens op het idee om te filmen wat een jongen zag. Hij gedroeg zich sociaal wat onhandig en werd buitengesloten door de kinderen in zijn klas.

'Ga je mee, we gaan een stukje lopen', zegt de gedragskundige. Ze loopt met de jongen door de school. Ze houdt een camera boven zijn hoofd en filmt. Als hij naar rechts kijkt, filmt ze rechts. Als hij naar links kijkt, draait ze de camera naar links.

Eenmaal terug in haar spreekkamer, vraagt ze wat hij allemaal heeft gezien. Hij begint enthousiast te vertellen: 'Ik heb een spin gezien en er lag een vlieg op de grond. Is die vlieg dood of lag die te slapen?' De gedragskundige is verbaasd. Zij heeft geen spin gezien en ook geen vlieg. 'En de kinderen die we tegenkwamen, heb je die gezien?', vraagt ze. 'Ze zeiden ons gedag'. Nee, hij heeft geen kinderen gezien.

Als ik voor het eerst een kinderdagverblijf binnenloop schrik ik. Een meisje ligt op haar rug in een bedbox. 'Och dat kind, ze kan helemaal niets!' zeg ik onnadenkend. Ik word direct en terecht gecorrigeerd. 'Dat mag je nooit zeggen!' zegt haar begeleidster tegen mij. 'Dan moet je kleiner kijken.' Ik snap niet direct wat ze bedoelt, en ze legt het me uit.

'Kijk dan; ze lacht. Ze geniet van deze muziek. Als ze haar pink optilt, moet de muziek harder. Als ze haar gezicht wegdraait, is ze moe. Dan zetten we de muziek af en gaat ze slapen'.

Kleiner kijken; het is zo mooi gezegd. Soms moet je uitzoomen, even afstand nemen om iets te zien. Soms moet je juist ergens helemaal induiken om iets te ontdekken.

Daarbij moet je altijd naar iemands mogelijkheden kijken; niet alleen naar zijn of haar beperkingen. Het was zo'n belangrijke les.

Wat zie je eigenlijk? Wat kan je zien?

We zijn in organisaties gewend om te sturen op getallen. Meten is weten, zeker. Steeds opnieuw zijn we bezig nieuwe prestatie-indicatoren te ontwikkelen. En steeds opnieuw komen we enkele jaren later tot de ontdekking dat we niet de goede maatstaven hebben gekozen. Ze zeggen niet genoeg, of we doen te weinig met de resultaten, of mensen hebben de neiging om zich te gaan gedragen naar de gewenste uitkomst.

Wat zeggen getallen eigenlijk? Welke wereld gaat daar achter schuil? Ga eens kijken, stel eens een vraag.

Wat hoor je?

Vaak horen we wel wat iemand zegt, maar luisteren we ook echt? Nog maar eens een voorbeeld.

Ik sta met mijn zoon bij de slager. Ik bestel mijn vleeswaren en praat ondertussen met hem. 'Wat gaan we doen? We gaan naar huis. En dan? Dan gaan we eten. Wat gaan we eten? Brood en soep. Tomatensoep? Tomatensoep!'

Opeens merk ik dat het helemaal stil is in de winkel. Zeker vijftien mensen staan te luisteren naar ons gesprek. Het voelt echt even ongemakkelijk. Dan zegt iemand: 'Sorry, we luisteren inderdaad naar uw gesprek met uw zoon. U praat gewoon met hem. Maar wij verstaan hem helemaal niet'. Ik leg uit: 'Dat komt omdat hij in klinkertaal praat. Je moet letten op de klank en op het aantal lettergrepen'. Bijvoorbeeld: 'Wil je frites of pizza? IE is frites en IA is pizza'.

Een gesprek tussen mijn zoon en mij gaat altijd over 'Wat gaan we doen?' of 'Wat gaan we eten?' Een prima samenvatting van het leven. Simpel, je moet het even weten.

Wat je niet moet doen, is aannemen dat hij niet praat. Dat hij maar wat brabbelt en dat je dat brabbelen kunt negeren omdat hij dom is. Die aanname is verkeerd en die reactie is verkeerd en het frustrert mijn zoon enorm. Hij reageert dan met 'gedrag', wat in de gehandicaptenwereld zoveel betekent als 'agressiviteit'. Maar laat ik u vertellen, mijn zoon is niet dom en zeker niet agressief. Hij gaat zich wel zo gedragen als je hem consequent negeert of niet serieus neemt.

Soft signals

Soft signals, soms zijn ze inderdaad zacht. Soms zijn ze luid en duidelijk. Maar vaak voelen, zien, horen we ze desondanks niet. Of weten we de signalen niet goed te duiden. Je moet daarom al je zintuigen gebruiken. Dat helpt. Dat leer ik iedere dag van mijn ernstig gehandicapte zoon. Als ik al mijn zintuigen gebruik én ik reageer goed, dan is hij super gelukkig.

Dus, als een meisje met een bekertje op de tafel tikt, reageer dan niet met: 'Hee, hou eens op met dat getik!' Maar besef dat ze iets duidelijk wil maken. 'Hee, wil je wat drinken?'

Alles is taal!